

László Géza

A Felső-Magyarországi Védserég 4. (szabolcsi) osztálya, 1849

Az úgynevezett Védserég megszervezése, Szemere Bertalan felső-magyarországi teljhatalmú kormánybiztos rendeletére kezdődött el.¹ *Az alakulattal kapcsolatos elképzelését 1849. március 16-án „A felső-magyarországi védserég terve” címmel így összegezte: „Az lehetetlen, hogy minden várost, vidéket hadsereggel őrizgessünk. E rendszer követése miatt alsó Magyarországon majd a hazát veszítők el. Azonban néhány városra, vidékre nagy szükségünk van hadviselési tekintetben is, hogy legyen biztos kútforrásunk, melyből folyvást és szakadatlanul merithessünk mindazt, mi az élelmezésre, a felszerelésre megkívántatik. [...] Mind e hasznokat elérjük felső Magyarországra nézve egy erősb védserég felállítása által, mely Hatvan, Eger, Miskolcz, Putnok, Rozsnyó, Torna, Kassa, Eperjes, Lőcse, Újhely és Tokaj közt, ezeknek hegyvölgyes, rengeteg berkes vidékein fog őrködni a nép felett, fog funkciókódni az ellenség ellen.”²*

A legalább háromezer főre tervezett, kizárólag önkéntesekből álló alakulatot csak területvédelmi feladatokkal látták el. Az általában 500 fős osztályokba csoportosított legénység szolgálati idejét egytől négy évben állapították meg. Egy-egy osztály legénysége egy-egy vármegyéből került ki, amelynek költségeit az állam és az illető törvényhatóság közösen fedezte. A parancsnoki teendőket a vezérkapitányra bízták, aki mellé még egy kapitányt, azaz századost, illetve 5-5 főhadnagyot és hadnagyot neveztek ki, hogy minden 50 emberre jusson egy főtiszt. Az alakulat tagjai egyenruhát nem hordtak, hanem a sajátjukban jártak, amelyhez kaptak még szűrt és csizmát. Az ellenségtől elvett zsákmány őket illette. A felső-magyarországi önkéntes gerillaalakulatok, köztük a szabolcsi lovascsapatok beolvasztását is elhatározták a Védserégbe. Mindegyik osztályhoz 50–100 lovast terveztek.³

A védserég tervét Szemere Bertalan 1849. március 26-án küldte el Bónis Sámuelnek. A Szabolcs Vármegyei Honvédelmi Bizottmány 1849. április 2-án már tárgyalta is az ügyet, és azt elfogadva vállalta a kiállítás reá eső költségeit.⁴ Ezután Bónis Sámuel

1. Gelich, 1889. 161. p.

2. Bona, 1988. 41. p.; Deák, 1991. 270. p.; Gelich, 1889. 162–163. p.

3. Gelich, 1889. 163–165. p.; Hermann, 1991. 285–286. p.

4. Bene, 1998. 25–26. p.

el⁵ teljhatalmú kormánybiztos felügyelete alatt,⁶ Benczúr Miklós⁷ százados, vezérkapitányi megbízásával Szabolcs vármegyében is elkezdődött a szervezés. Benczúr, korábbi közszeplései révén, ekkor már sokak által ismert és megbecsült személy volt. Testvére visszaemlékezése szerint Nyíregyházán nem is kellett különösebben toborozni, mert egymás után keresték fel lakásán az emberek, hogy belépjenek az ő vezetése alatt létre hozandó alakulatba. Április 24-ig már 380 fő jött össze, amely hamarosan 440 főre emelkedett.⁸

A parancsnokon kívül a tisztikarhoz tartoztak⁹ még: Molnár Ágoston,¹⁰ Temesváry György, Treszkay János,¹¹ Zokoly János¹² főhadnagyok, illetve Jurányi Hugó,¹³ Kerekes József,¹⁴ Margítay Gyula¹⁵ és Palczer Hugó¹⁶ hadnagyok, illetve 1849. június 16-tól Zsolnay Samu százados.

Az alakulat neve: a Felső-Magyarországi Védserg 4. osztálya lett. A Kazinczy Lajos parancsnoksága alá tartozó felső-magyarországi (IX.) hadtest kötelékébe kerültek. Mozgósításuk májusban érkezett el. A Bereg, Szatmár és Ung vármegék területén lévő hadianyaggyártó üzemek biztosítását, illetve a Vereckei-hágó őrségének ellátását kapták feladatul. Parancsnokságuk és törzsük Polenán telepedett le.¹⁷ Az illetménypénzek és kenyéradagok nyilvántartása kapcsán, Balla Soma számvevő itt készítette el 1849. június 1-jén azt a kimutatást, amelyből megismerhetjük az alakulat altisztjeinek és közvitézzeinek teljes névjegyzékét.¹⁸ Eszerint a négy századra tagolt 4. (szabolcsi) osztályhoz ekkor már 62 altiszt és 461 közvitéz tartozott.¹⁹

Az illetmények az alábbiak szerint alakultak: az őrmesterek egy napra 24 kr.-t, 16 napra pedig 6 frt. 24 kr.-t, a tizedesek egy napra 16 kr.-t, 16 napra pedig 4 frt 16 kr.-t, az őrzetők és a közvitézek egy napra 8 kr.-t, 16 napra pedig 2 frt. 8 kr.-t kaptak.

A Felső-Magyarországi Védserget 1849. június végén elkezdték reguláris alakulattá átszervezni. A szabolcsiak közül a katonai szolgálatot továbbra is vállalók ekkor a 139. számú honvédszázalóba kerültek. Benczúr Miklós új szolgálati helyére már őrnagyi ranggal ment át.²⁰

5. Bónis Sámuel (Tiszanagyfalú, 1810. IX. 30–Bp. 1879. XI. 22.) reformpolitikus, 48-as kormánybiztos, jogász. Életrajzát I. Kenyeres. 1967. 244. p., Tidrenczel, 1979.

6. Benczúr, 1894. 112. p.; Gelich, 1889. 169. p.

7. Benczúr Miklós (Bánk, 1821. I. 11–Nyíregyháza, 1862. VI. 14.) reformpolitikus, jogász, országgyűlési képviselő. Életrajzát I. Bona, 1983. 104. p.; Margócsy, 1995. 206–207. p.; Tidrenczel, 1994. 553–559. p.

8. Kedves, 1998. 186–187. p.; Benczúr, 1894. 111–112. p.

9. Kedves, 1998. 187. p.

10. Molnár Ágoston (Levelek, 1808–Besenyőd, 1890. IX. 16.). L. Leveleki Római Katolikus Egyházközség halálórási anyakönyve, 1890. IX. 16. Életrajza: Bona, 1998. Hadn. 505. p.

11. Treszkay János (?–Torniospálca, ?), életrajzát I. Bona, 1988. 619. p.

12. Zokoly (Zokoli) János (?–?), életrajzát I. Bona, 1988. 674. p.

13. Jurányi Hugó Albert (Nyíregyháza, 1830. XI. 11–Nyíregyháza, 1874. IV. 24.), Jurányi Sámuel pedagógus és ns. Dióssy Karolina idősebbik fia, Jurányi Lajos (1837–1897) természettudós bátyja. További életrajzát I. Bona, 1998. Hadn. 146–147. p. (*Itt köszönöm meg dr. Margócsy József, nyugalmazott főiskolai főigazgatónak a Jurányi család életrajzához nyújtott segítségét.*)

14. Kerekes József (?–?), I. Bona, 1998. Hadn. 205. p.

15. Margítay Gyula (Újfehértó, 1831. II. 15–Újfehértó, 1893. III. 23.), Életrajzát I. Bona, 1998. Hadn. 442. p.; Buczkó, 1998. 26. p.

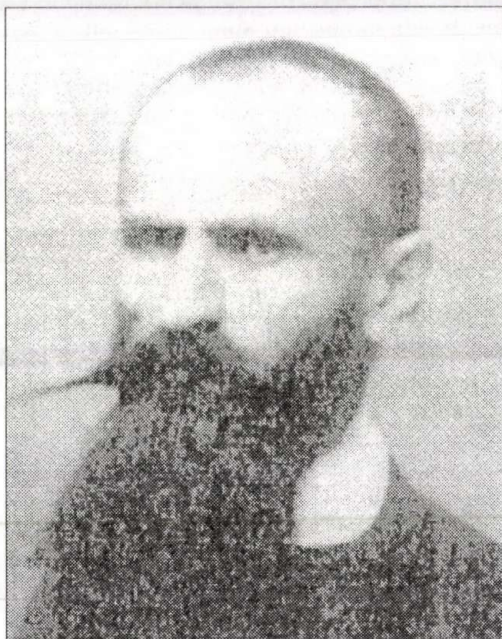
16. Palczer Hugó (Gusztli) (?–?) nyíregyházi lakos. Benczúr Zsuzsanna Palczer Gusztit említ visszaemlékezésében. L. Benczúr, 1894. 119. p.

17. Bona, 1998. Szab. 75. p.; Benczúr, 1894. 113–114. p.; Kedves, 1998. 187. p.

18. Közölve az Ukrajna, Kárpátontúli Területi Állami Levéltára, Beregszászi Részlegében lévő irat alapján. L. SZV, 1849. Lehoczky Tivadar már publikálta ezt a névsort, de a közlés hiányosságai és pontatlanságai indokolták teszik annak újbóli megjelentetését. L. Lehoczky, 1899. 113–114., 182–184. p.

19. SZV., 1849. 153–166. főlő

20. Hermann, 1991. 286. p.; Kedves, 1998. 187. p.

Benczúr Miklós arcképe (1821–1862)

Szabolcsi védseregnek pénz és kenyér illetményi jegyzéke
számítva május hó 16-tól 31-ig bezárólag, 1849.

1. század

Őrmesterek: Antal József, Gráf Mór.²¹ *Tizedesek:* Kántor Mihály, Mislei Mihály, Putsko János, Sós Károly, Szabó István, Szeverényi Dani. *Őrvezetők:* Andrási József, Frits József, Hegymegi Ferenc, Kotsis István. Paska András, Róka Mihály. *Közvitézsek:* Balás István, Bálint Lajos, Benke György, Bodnár Mihály, Brassai Károly, Chariton Pál, Csordás Ferenc, Csordás István, Dakos László, Dants István, Dobi István, Dolnits János, Drenyovszki István, Eberlai Dániel, Fajtsik Dániel, Fedorovits László, Fekete Lajos, Ferencz András, Ferencz Pál, Ferko József, Frits Károly, Gabula József, Gál Pál, Gecz Mihály, Grefenszki János, Groska János, Gubek János, Gyuris Pál, Hamortsák Pál, Hanyitska András, Hatalai János, Hibjan András, Hibjan János, Hok Mátyás, Horváth András, Horváth András, Z. Hudák János, Hudák János, Ilyanszki Mihály, Jámbor György, Jantsár János, Jantsik András, Jantsurák János, Jarabinszki János, Jarina József, Kassai József, Kelement István, Ketskés István,

21. Gráff (Gráf) Móric Sámuel (Nyiregyháza, 1826. XII. 18–?), Gráff Sámuel és Posonyi Julianna fia. L. Nyiregyházi Evangélikus Egyházközség születési anyakönyve, 1826. XII. 18. *(Itt köszönöm meg Megyer Lajos evangélikus lelkész segítségét, mellyel lehetővé tette az evangélikus anyakönyvek átnézését.)*

Kiss János, Kováts Mihály, Körtvélyesi Mihály, Lamerin Albert, Lelenko Mihály, Lőrincz György, Lőrincz János, Majoros János, Marko Ádám, Marko János, Mátej István, Merkószki György, Mészáros András, Mészáros Sándor, Mogorósi László, Mokrjan András, Mokrjan József, Molnár József, Nagy Sándor, Nyusti Mihály, Onufek András, Orosz György, Pap István, Petruska István, Plichta János, Polanszki János, Pór János, Révai András, Rubliczki János, Sikerle János, Soltész András, Széles János, Szepesi Balázs, Szirota József, Szirótsák János, Szokoli Mihály, Szunyog János, Tirpák Mihály, Tóth György, Tóth Mihály, Törköli György, Turtsán Mihály, Vektor János, Vitál József, Zemlényi András, Zitkovszky János. – *Összesen 108.*

2. század

Őrmesterek: Mészáros Pál, Posonyi László.²² *Tizedesek:* Angyal Soma, Gyurtsan János, Lehoczki István, Leleszi Pál, Pohanka János, Szabó Ferenc. *Őrvezetők:* Augusztinyi Soma, Bekő János, Enyedi István, Madarászi István, Semsei János. Zombori Mihály. *Közüvitézkek:* Agárdi Elek, Antal János, Antek József, Augusztinyi Pál, Báthori József, Beráts András, Blanda György, Bogár István, Borlog Mátyás, Budai László, Császár János, Cseh Ádám, Csoma János, Dombrádi Mihály, Faczek János, Fancsik István, Fazikas András, Fedor István, Fedorik Ferenc, Fejér János, Ficze András, Figura János, Fűvesi Péter, Galó Márton, Gedeon Gábor, Gerbár Mihály, Hamza József, Hancsin András, Hankószki István, Herbenschki András, Hordozó József, Horog Bálint, Hugyecz József, Illés Pál, Kain Mihály, Kakas Károly, Képiró Sándor, Kercsak József, Kércsi Sándor, Kiss András, Kiss István, Kiss János, Kodol György, Koncz János, Korpai Mihály, Kováts Mihály, Költő István, Kőszegi Gábor, Közlei András, Ladányi György, Ladomerszki János, Lajos József, Lescsicsin György, Majoros Mihály, Morvai György, Nagy József, Navraczki Mátyás, Nemes Mihály, Németh István, Oláh András, Otmajer Dániel, Pálfi Mihály, Pásztor Mihály, Rogocz Ferenc, Román Miklós, Sajben Pál, Salát Mihály, Sereczki István, Sipos Mihály, Suba Ferenc, Szabó János if., Szabó János id., Szabó Mihály, Szakmári István, Szalai Mihály, Szatmári Mihály, Szegedi Sándor, Szilágyi Mihály, Szkocska Soma, Szőnyi Ferenc, Szuhár András, Tamás János, Toka Soma, Tóth András, Tóth László, Vancza György, Várad Gábor, Várinagy Sándor, Vas György, Vinczler, Pál, Zeher József, Zsigó Zsigmond. – *Összesen 106.*

3. század

Őrmesterek: Déri János, Horváth Károly. Porkoláb: Gyúrkovits Elek. *Tizedesek:* Bertóti János, Grexa János, Gyúrkovits Elek if., Kiss Péter, Kletus Mihály, Radeczki Ignác, Serobák János. *Őrvezetők:* Balogh Mihály, Basziszta András, Jantsik József, Kósa János, Török István. *Közüvitézkek:* Aranyos János, Balogh György, Baranyák András, Blasko János, Bocz András, Bodnár József, Bodolai János, Bodonovits György, Bodor László, Boros András, Czondra Mihály, Drabják János, Drevjanek István, Drevjanek Tamás, Dúli János, Dupák Mihály, Erdei János, Fazekas Mihály, Feczko Mihály, Fekete István, Gáll Sándor, Gégén György, Gongova György, Gönczi

22. Pozsonyi (Posonyi) László (Nyiregyháza, 1828. III. 12-?), Pozsonyi György és Steszlik Karolina fia.

András, Gulyás Bálint, Gyúresko József, Hajdu László, Hodos István, Hudák János, Ivan János, Jándi Péter, Jaszloviczki György, Jávorszki Mihály, Jenei István, Kalin János, Kasik András, Kéri Bálint, Királik János, Kiss Mihály, Kiss Mihály if., Klapta István, Klein Márton, Kollega György, Koska Mihály, Kováts József, Kováts Mihály, Kováts Péter, Lőrinczi Gedeon, Maklári György, Matócsi Ádám, Mikuda János, Mirgai János, Mitro István, Nagy János, Nagy József, Nagy Mihály, Nagy Péter, Nagy Sándor, Novák János, Oláh József, Orosz János, Orosz Károly, Paulik János, Pemzel Károly, Per Mihály, Péter András, Poór János, Poór József, Puskás Mihály, Ragány András, Ranyák János, Révész József, Rézműves János, Sándor Mihály, Sitku Mihály, Sós Péter, Sovány György, Szabó Lajos, Szabó Márton, Szarvas Mihály, Szentesi Mihály, Szepesi Mihály, Szider Ferenc, Szolár Mihály, Szova József, Szöllösi István, Téglási Ádám, Tóth Ferenc, Tóth György, Tóth György, Tóth István, Török András, Truchlovits János, Vadász Pál, Vitkovits József, Zeher József, Zsigó János. – *Összesen 112.*

4. század

Örmesterek: Detrich János, Szabó Sándor. *Tizedesek:* Baksai Lajos, Barta József, Danielovits József, Fejér József, Novák György, Radeckzi János, Rozgonyi Pál, Szepesi Dániel, Tóth Lajos, Vályi György. *Órvezetők:* Bana György, Klimó Géza, Sarzsinszki János, Szöllösi László, Szűts Mihály Szvitanits János. *Közvitézek:* Aranyhegyi Ferenc, Asztalos András, Asztofer András, Balla János, Balogh János, Barna József, Bezei József, Bodnár András, Bodnár János, Boros István, Brúgós János, Búza István, Csendi Mátyás, Csiszton András, Csizmár János, Dankovits Mihály, Dudás György, Emődi János, Endrei János, Farkas István, Fodor János, Forrai Károly, Frankovits János, Fridrik András, Gajdos Mihály, Gáll Danyi, Gazdag István, Guzi György, Gyulai János, Hajdu János, Halász István, Halász Pál, Hornyák János, Horváth József, Iglai Ábrahám, Iglai Ferenc, Illa Mihály, Isépi János, Juhász József, Kalin János, Kapatsoszki András, Káplár György, Kazsimér János, Kemetsi Mihály, Ketskeméti Ferenc, Ketskeméti János, Kiobik János, Király József, Kirdos Mihály, Kolvek János, Kováts István, Kováts István if., Kováts József, Kövér József, Kristóf Mihály, Kulcsár János, Kún István, Laczko György, Lőrincz Ádám, Magyar János, Maklári Ferenc, Mátyás István, Mikolai József, Molnár János, Nagy János, Orosz György, Őszi Ferenc, Pap Károly, Paszternák János, Pistsalko János, Plavniczki János, Podeleczi Sebestyén, Potemko György, Rác András, Rác Danyi, Raski Pál, Réz András, Sebők Gábor, Sován János, Stainer Károly, Stéger József, Sukaj István, Svingola József, Szabó Márton, Szabó Mihály, Szalai András, Szalánczi János, Szalkó János, Szőke János, Sztoklác József, Szűts András, Szűts József, Takáts József, Takáts Mihály, Tóth József, Tóth László, Trsztyenszki Pál, Túróczi György, Uram Mihály, Üveges József, Vansara József, Várad József, Varga János, Vas István, Vásárhelyi Mátyás, Vég István, Verboszki Mihály, Vinnai György, Vinnai János, Virtus György, Völgyi László, Zajác Mihály, Zsizsnyovszki István. – *Összesen 131.*

A sárospataki kórházból érkeztek május 28-ig: Fejérvári Eduárd örmester, Hamsza András közvitéz, Kotsis József közvitéz, Resko János közvitéz, Schmidt György közvitéz, Sprencz Imre közvitéz.

Az első században	14 altiszt,	94 közvitéz,	összesen: 108 fő,
a 2-ban	14 adtsiszt,	92 közvitéz,	összesen: 106 fő,
a 3-ban	15 altiszt,	97 közvitéz,	összesen: 112 fő,
a 4-ben	18 altiszt,	113 közvitéz,	összesen: 131 fő volt.
Sárospatakról érkezett 1 altiszt,		5 közvitéz,	összesen: 6 fő.
<i>A négy századhoz tartozott.</i>	<i>62 altiszt,</i>	<i>461 közvitéz,</i>	<i>összesen: 523 fő</i>

Irodalom

- Benczúr, 1894. Benczúr Zsuzsanna: Benczúr Sámuel családjának története. Kézirat. 1894. 241 p. Lelőhely: Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, Quart. Hung. 3688.
- Bene, 1998. Bene János: Szabolcs a honvédelemért 1848–49-ben. = Szabolcsi honvédek a szabadságharcban (1848–1849). Szerk.: Bene János. Nyíregyháza, 1998. 9–29. p. (Jósa András Múzeum kiadványai, 44.)
- Bona, 1998. Szab. Bona Gábor: A szabadságharc fegyveres ereje. = A szabadságharc katonai története. Pákozdtól Világosig, 1848–1849. Bp., 1998. 55–79. p.
- Bona, 1998. Hadn. Bona Gábor: Hadnagyk és főhadnagyk az 1848/49. évi szabadságharcban. 2. köt. H Q. Bp., 1998. 745 p.
- Bona, 1988. Bona Gábor: Kossuth Lajos kapitányai. Bp., 1988. 784 p.
- Bona, 1983. Bona Gábor: Tábormok és törzstisztek a szabadságharcban, 1848–49. Bp., 1983. 399 p.
- Buczkó, 1998. Buczkó József: Újfehértóiak az 1848–49-es szabadságharcban. Újfehértó, 1998. 29 p. (Az Újfehértói Városi Múzeum kiadványai, 3.)
- Deák, 1991. Deák Gábor: Szemere Bertalan felső-magyarországi teljhatalmú kormánybiztosi működéséről. = Szemere Bertalan és kora. I. köt. Szerk.: Ruszoly József. Miskolc, 1991. 267–274. p.
- Gelich, 1889. Gelich Rikhard: Magyarország függetlenségi harcza 1848–49-ben. 3. köt. Bp., 1889. [2], 932. IX p.
- Hermann, 1991. Hermann Róbert: Szemere Bertalan mint a honvédelem szervezője 1849-ben. = Szemere Bertalan és kora. 1. köt. Szerk.: Ruszoly József. Miskolc, 1991. 275–314. p.
- Kedves, 1998. Kedves Gyula: Egyéb alakulatok szabolcsi honvédei. = Szabolcsi honvédek a szabadságharcban (1848–1849). Szerk.: Bene János. Nyíregyháza, 1998. 169–188. p. (A Jósa András Múzeum kiadványai, 44.)
- Lehoczky, 1899. Lehoczky Tivadar: Beregmegye és a munkácsi vár 1848–49-ben. Munkács, 1899. 191 p.
- Margócsy, 1995. Margócsy József: Nyíregyháza nemzet- ill. országgyűlési képviselői 1848–1944 között. = Szabolcs-szatmár-beregi Levéltári Évkönyv, 11. Szerk.: Nagy Ferenc. Nyíregyháza, 1995. 205–227. p.
- SZV., 1849. Szabolcsi védserégnek pénz és kenyér illemtényi jegyzéke számítva május hó 16-tól 31-ig bezárólag, 1849. Lelőhely: Ukrajna, Kárpátontúli Területi Állami Levéltár, Beregszászi Részlege, 10. fond, 3. opisz, 1103. gyélo, 1849. 153–166. fólió.
- Tidrenczel, 1979. Tidrenczel Sándor: Arcképvázlat Bónis Sámuelről (1810–1879). = Szabolcs-szatmári Szemle, 1979. 4. sz. 70–75. p.
- Tidrenczel, 1994. Tidrenczel Sándor: A Benczúrok. (Családtörténeti vázlat.) = Szabolcs-szatmár-beregi Szemle, 1994. 4. sz. 545–562. p.